

Prikacties binnen de omroep in 1971

De volgende terugblik in de vaderlandse omroepgeschiedenis brengt ons naar het jaar 1971 toen er stakingen waren, die we eigenlijk ons heden ten dage niet meer kunnen voorstellen. Op 29 juni van dat jaar werd er een half uur durende actie gevoerd via Hilversum 2, of eigenlijk was er geen sprak van actie want de zender is toen een tijdje uit de lucht geweest. Een deel van het nieuws en de uitzending van ochtendgymnastiek kwamen te vervallen. Jan Nagel, destijds bestuurslid van Mercurius, de algemene bond waarin het meeste omroeperspersoneel destijds was verenigd, sprak later die ochtend de verwachting uit dat ook de televisie last zou kunnen krijgen van de acties van Mercurius-leden, die een betere CAO voor de omroep wilden.

Jan Nagel

En er was die dag toch enig paniek te ontdekken want om elf uur in de ochtend kwam de uit verschillende omroepbestuurders bestaande coördinatiecommissie arbeidsvoorwaarden, onder leiding van de heer K. de Wilde - destijds personeelscommissaris van de NOS - in

spoedberaad bijeen om de situatie te bespreken. Ook het bestuur van de vakgroep radio en televisie van Mercurius heeft die ochtend in het omroepkwartier in Hilversum overleg gepleegd over verder te nemen stappen. Er werden meer acties aangekondigd, zonder dat men in detail naar buiten trad.

Het bleek dat direct na zeven uur in de ochtend collega's en een vakbondsbestuurder van Mercurius de dienstdoende technicus van Hilversum 2 hadden omgepraat. Hij legde het werk neer en de nieuwslezer werd daardoor onhoorbaar. Op Hilversum 1 ging het programma gewoon verder. Toen na uitzending van de Ochtendgymnastiek de AVRO het programma verder diende te verzorgen nam deze omroep meteen maatregelen.

De AVRO verzorgde haar programma's wegens een verbouwing niet vanuit de eigen studio's, maar via die van de VARA. Daar staakte echter het omroep personeel, zodat de AVRO toch diende uit te wijken naar een geïmproviseerde studio. Een medewerker van het Radiojournaal gaf in de vroege ochtend enige uitleg, waarna tot half acht grammofoonmuziek werd uitgezonden, zonder verdere aankondigingen. Om half acht was de actie al afgelopen en gingen technici van Hilversum 2 weer gewoon door met het programma.

Het VARA-radioprogramma 'Een Opvallend Vrolijke Visite' is die ochtend ook nog een half uur uitgesteld in verband met de acties. Direct na de aankondiging om elf uur werd het programma onderbroken door een mededeling dat het pas om half twaalf zou beginnen. De stilte, die toen intrad, werd na korte tijd gevuld met een Duitstalig muziekprogramma. En dat allemaal omdat Mercurius als de enige van de drie omroepbonden, de toenmalige CAO niet accepteerde.

De avond ervoor werden de nieuwe CAO voorwaarden tijdens een vergadering verworpen en besloten de leden tot actie. Dat konden zowel stakingen, stiptheidsacties of prikacties betekenen. Het voornaamste punt, waarover Mercurius met de omroepleiding van

mening bleef verschillen, was het onderscheid in werktijden voor radiotechnici die dezelfde werkzaamheden verrichten.

Ook wenste Mercurius een extra-vakantiedag voor de lager gesalarieerden, een hogere uitkering ineens dan de toegezegde 1 procent, een herziening van het zogenaamde 'schnabbel- en interview-artikel' in de CAO en een nieuwe regeling voor de arbeids-onaangename uren.

Bij de AVRO had men geen enkel idee hoe de acties zich verder zouden ontwikkelen. Tijdens een inderhaast bijeengeroepen stafvergadering werd de zaak besproken om te proberen tot een oplossing te komen, met name voor de televisie-uitzending van die avond. Wel zag men in de dat technici van de NOS een sleutelpositie bezaten zodat, wanneer ze de staking wensten te ondersteunen, er niets tegen kon worden gedaan en er dus geen uitzending zou gaan plaats vinden.

Er waren natuurlijk meer omroepen die dezelfde dag radio- of televisie-uitzendingen hadden. Aanmerkelijk minder ongerust toonde men zich bij de KRO. Een woordvoerder zei zelfs helemaal geen moeilijkheden te verwachten: "Ons personeel is georganiseerd in de BHP en niet in Mercurius, dat de acties organiseert. En als men tot stiptheidsacties overgaat, wel, we blijven altijd binnen de vastgestelde tijden." Over de prikacties van de NOS-technici tijdens een uitzending maakte men zich echt niet bezorgd en men was ervan overtuigd dat de kijker er niets van zou gaan missen.

Binnen de VPRO had men het die betreffende ochtend duidelijk moeilijk. De programmamakers voelden zich, zoals een woordvoerder het bekend maakte, echt wel solidair met de acties van Mercurius, maar men dacht toch wel met angst aan de voortgang van de programma's. "De redactie van 'VPRO-Campus' is inderdaad bang, dat een actie haar uitzending zal treffen, net als de regisseur. En dan is het wel moeilijk, want ze zijn allemaal wel lid van Mercurius en vinden de actie ook wel juist, maar als het gaat om een liveprogramma,

waaraan je zolang in voorbereiding hebt gewerkt, is het wel andere koek.

De toenmalige voorzitter van de TROS, Mr. Landré, stelde, dat als een bond tot prikstakingen besloot, de leden van die bond het morele recht hadden daaraan mee te doen. Hij vond tevens dat het evenzeer het recht van de werkgever was om daartegen gepaste maatregelen te nemen. Welke die maatregelen zouden kunnen zijn, wilde hij destijds niet nader omschrijven. Wel wilde hij duidelijk stellen, dat de omroepleiding door de acties niet in paniek was geraakt, niet van plan was de deuren dicht te gooien en altijd open stond voor een gesprek. Ook stelde hij dat de TROS het uiterste zou doen om te trachten haar verplichting tegenover de kijkers en luisteraars na te komen.

Een dag later, 30 juni 1971, kwam de voorzitter van de landelijke bedrijfsgroep radio en televisie van de bond Mercurius, Jan Nagel, met een communiqué, waarin hij meedeelde dat de prikactie voorlopig beperkt bleef tot een wapenfeit. Voor die dertigste juni was er nog een prikactie en wel het 20 minuten zwijgen van het VARA-Radio Weekblad op Hilversum 2 en wel om tien over negen die ochtend. Het bestuur van Mercurius maakte bekend eerst het resultaat af te willen wachten van de vergadering van de NOS-raad van beheer. Deze raad had die dag onder meer het punt van de door Mercurius gewraakte CAO op de agenda staan.

De actie van een dag eerder, zo bleek uit de dagbladpers, had in omroepkringen nogal enige beroering te weeg gebracht. Wibo van der Linden, van de gefrustreerde Televizier-uitzending, wilde in die avond desgevraagd geen commentaar geven. Met grote vaart reed hij woest van het NOS-parkeerterrein. De actie had hem danig dwars gezeten. Joop van Zijl, een van de bestuursleden van de bedrijfsgroep, verklaarde later: "Ik kan me die boosheid best voorstellen. Die mensen werken aan hun programma of film en dan gaat het plotseling niet door." Hij voegde daaraan toe dat hij die middag in Den Haag zelf allerlei interviews had opgenomen, maar er niet eens voor kon instaan dat ze wel werden uitgezonden.

Het omroeperspersoneel, dat daadwerkelijk aan de actie meedeed, zou daar van de zijde van de omroepleiding geen nare gevolgen van ondervinden. Hoge omroepfunctionarissen hadden bij enkele betrokkenen wel geïnformeerd of ze werkelijk lid waren van Mercurius. Bij een bevestigend antwoord, bemoeide de leiding zich er verder niet mee.

Nadat de radio op 29 juni overdag enkele malen de dupe was geworden van de prikacties van de bedrijfsgroep radio en t.v. van de NVV-bond Mercurius, had ook de televisiekijker in de avonduren die dag ervaren dat het de omroepmedewerkers van deze bond menens was. Eerst moest de KRO-uitzending van de wielerronde in het Utrechtse stadion Galgenwaard op Nederland 1 het ontgelden, daarna kreeg de redactie van AVRO's Televisier op Nederland 2 geen kans zijn programma op de kijkers over te brengen.

VARA-voorzitter André H. Kloos, eerder voorzitter van het NVV, liet weten, dat hij het niet eens was met de prikacties. De verlangens van Mercurius ten aanzien van de omroep-CAO achtte hij niet gerechtvaardigd. Hij hoopte dat deze acties niet tot resultaten zouden leiden. Hij wees er ook op dat de omroep de grootste moeite had om rond te komen. Er waren eenmaal grenzen aan de loonbedragen, die men kon uittrekken. Hij zag in het geschil tussen de omroepleiding en de bond Mercurius meer een prestigekwestie.

Uit reconstructie van de berichtgeving van destijds blijkt dat tijdens de eerste avond van de prikacties de kijkers overigens nauwelijks hadden gereageerd. De meeste telefoontjes die bij de KRO binnenkwamen hadden betrekking op de vraag wanneer het gestoorde programma dan wél uitgezonden zou worden. Ger Lugtenburg, toenmalig programma chef van de AVRO-televisie, bevond zich die avond na de uitzending van Televisier in een van de zeer rumoerige hallen van het NOS-complex aan de Hilversumse Insulindelaan. Hij zei de actie ten zeerste af te keuren. Volgens hem hadden de prikacties van de bedrijfsgroep flinke financiële gevolgen voor de omroep. Preventiemaatregelen waren volgens hem niet of nauwelijks

mogelijk. De technici waren de enige enthousiaste aanwezigen in de hal. Zij meenden dat de actie op alle fronten geslaagd was. Chef-cameraman Joop Enkelaar was voor hen de held van de avond. Hij was namelijk degene die de camera bediende tijdens de mislukte Televizier-uitzending.

Weer een dag later, op 2 juli 1971, maakte een woordvoerder, namens Mercurius, bekend dat er geen acties meer zouden worden gevoerd en na 1 oktober van dat jaar zou worden bekeken of er nog enige vorm van protest noodzakelijk zou zijn. Nederland kon in ieder geval gerust zijn daar in de daarop volgende zomermaanden de televisie en radio zonder problemen te kijken en te beluisteren zou zijn.